

Г. В. Білавич¹

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1555-0932>

М. В. Клепар¹

ORCID iD: 0000-0003—4923 -8696

Б. П. Савчук¹

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2256-0845>

Н. О. Федчишин²

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0909-4424>

ResearcherID Q-5422-2016

Scopus Author ID 572028333821

¹Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

²I. Horbachevsky Ternopil National Medical University Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

УКРАЇНСЬКЕ НАУКОВЕ МОВЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Н. V. Bilavych¹, M. V. Klepar¹, B. P. Savchuk¹, N. O. Fedchyshyn²

¹Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

²I. Horbachevsky Ternopil National Medical University

UKRAINIAN SCIENTIFIC SPEECH IN THE CONTEXT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS

Анотація. У статті розкрито значення українського наукового мовлення для процесу професійної підготовки майбутніх фахівців. Зазначено чинники, які актуалізують проблему екології української наукової мови. Виокремлено типові помилки, які трапляються у студентських наукових роботах (тезах, рефератах, есе, статтях, проєктах, курсових, дипломних роботах тощо). Зроблено висновок, що багато з цих помилок трапляються під впливом

російської мови, неправильного перекладу. Курс «Українське наукове мовлення» автори пропонують як обов'язкову навчальну дисципліну для бакалаврів/магістрантів, майбутніх здобувачів наукових ступенів. У процесі його вивчення студенти повинні навчитися правильно (згідно з нормами сучасної української мови) будувати наукове висловлення – усне й писемне, уміти презентувати результати наукових досліджень, володіти українським науковим мовленнєвим етикетом, уміти вести наукову дискусію, виступати перед науковою аудиторією, будувати академічну промову, знати особливості її композиції, володіти риторичними вміннями тощо. Сформульовано мету, завдання цієї дисципліни, виокремлено знання, уміння й навички, які повинні бути сформовані в майбутніх фахівців у процесі її вивчення. Наголошено на практичному значенні курсу «Українське наукове мовлення». Наведено досвід формування професійних навичок у галузі українського наукового мовлення під час проведення зі студентами тренінгу «Успішний науковий публічний виступ та засоби подолання страху пред аудиторією». Наголошено: здобувач вищої освіти передусім має бути мотивований щодо оволодіння законами українського наукового мовлення. Він має стати мовним екологом власних наукових текстів, повинен уміти редагувати та правильно перекладати наукові тексти українською мовою, будувати науковий виступ, володіти академічним красномовством, мати знання з риторики, еристики тощо. Курс «Українське наукове мовлення» формує національно-мовну особистість майбутнього фахівця як майбутнього українського вченого.

Ключові слова: українське наукове мовлення; майбутні фахівці; заклад вищої освіти; комунікативна компетентність; науковий стиль; мовні норми.

Abstract. The article reveals the importance of Ukrainian scientific speech for the process of professional training of future professionals. Indicated factors that actualize the problem of ecology of the Ukrainian scientific language. The typical mistakes that occur in student research are highlighted works (abstracts, abstracts,

essays, articles, projects, term papers, dissertations works, etc.). It is concluded that many of these errors occur under influence of the Russian language, incorrect translation. The course "Ukrainian scientific speech" is offered by the authors as a compulsory discipline for bachelors / masters, future degree seekers. In the process of its study students must learn correctly (according to norms of the modern Ukrainian language) to build a scientific statement - oral and writing, be able to present the results of scientific research, own Ukrainian scientific speech etiquette, be able to lead a scientific discussion, to speak in front of a scholarly audience, to build an academic speech, to know features of its composition, rhetorical skills, etc.

The purpose and tasks of this discipline are defined; knowledge and skills that must be formed in future professionals during their studies are singled out. Emphasis is placed on the practical significance of the course "Ukrainian scientific speech". We highlighted the experience of formation of professional skills in the field of Ukrainian scientific speech during the students' training course "Successful scientific public speaking and means of overcoming fear of the audience". It is emphasized that the applicant for higher education should first of all be motivated to master the laws of Ukrainian scientific speech. He must become a linguistic ecologist of his own scientific texts, must be able to edit and correctly translate scientific texts into Ukrainian, to build a scientific speech, to have academic eloquence, to have knowledge of rhetoric, heuristics, etc. Ukrainian Scientific Speech Course forms the national-linguistic personality of the future specialist as the future Ukrainian scientist.

Key words: Ukrainian scientific speech; future specialists; higher education institution; communicative competence; scientific style; language norms

Вступ. Реалії сьогодення актуалізують необхідність посилення якості української наукової мови, однак доводиться констатувати, що вчені, аналізуючи проблеми взаємодії мови та соціального середовища, зв'язок між мовною нормою й конструюванням національної ідентичності, соціальної

зумовленості мовного вибору, вивчаючи питання мовної стійкості та мовної толерантності, європейських засад мовної політики й перспектив їх використання в Україні тощо, не виправдано мало уваги приділяють розгляду мовних явищ у студентських наукових роботах з позицій українського наукового мовлення, екологічної лінгвістики, позаяк явища інтерферентних впливів російської мови, наявність мовних покручів у студентських наукових текстах у контексті інших напрямів випускалися з уваги як другорядні.

Відтак простежуємо чергову суперечність у площині дослідження цієї проблеми: попри те, що в українській науці є низка праць, присвячених різним аспектам організації наукових досліджень (підручники, посібники, наукові статті тощо), усе ж їхні автори доволі скромно акцентують на проблемах використання здобутих у процесі навчання в школі та виші мовно-мовленнєвих, стилістичних знань і умінь під час написання майбутніми фахівцями наукових текстів, формування їх як національно-мовної особистості та професійнала загалом. У молодого науковця передусім має бути сформована установка й усвідомлена готовність щодо оволодіння законами українського наукового мовлення [3]. Однією зі спроб розв'язати цю проблему є виокремлення в самостійну навчальну дисципліну курсу «Українське наукове мовлення».

Її актуальність зумовлена низкою чинників, ідеться насамперед про зростання ролі культури наукової мови в становленні професійної компетентності майбутнього фахівця та формуванні в нього національно-мовної картини світу, що насамперед передбачає формування позитивної мовної поведінки в процесі ефективної наукової діяльності. За таких умов він як майбутній науковець має знати не лише темарій курсу, який вивчає, а й основні ознаки і якості українського наукового мовлення, володіти фонетичними, орфоепічними, акцентуаційними, орфографічними, лексичними, словотвірними, синтаксичними, стилістичними, пунктуаційними нормами української мови, опанувати закони наукового мовлення, володіти науковим стилем, методологією наукової творчості, уміннями здобувати,

аналізувати, систематизувати, класифікувати, синтезувати наукові факти, оформлювати результати власної наукової діяльності відповідно до вимог, які ставляться до українських наукових текстів, з погляду екологізації української наукової мови, яку розглядаємо як складний феномен, що охоплює низку складників: нормативний, комунікативний, етичний, прикладний аспекти.

Питання мовленнєвої культури майбутніх фахівців завжди є в полі зору українських та зарубіжних науковців (Н. Бабич, Г. Білавич, А. Богуш, І. Вихованець, А. Грищенко, С. Єрмоленко, М. Пентилюк, О. Пономарів, О. Сербенська, О. Трифонова, Н. Федчишин, Є. Чак та ін.), багато з них, слухно зауважуючи, що еволюція становлення мовної особистості є досить тривалою і складною [1–7], актуалізують проблему екології мови (Б. Ажнюк, Л. Ажнюк, Л. Андрієнко, Л. Белей, Г. Білавич, О. Михальчук, О. Скопненко, О. Тараненко, О. Тищенко-Монастирська та ін. [1; 4; 7]).

Мета статті – проаналізувати роль і місце українського наукового мовлення в контексті професійної підготовки майбутніх фахівців.

Теоретична частина. Доведено, що між мовною якістю наукового тексту та його теоретичною та практичною значущістю є певний зв'язок. Понад двадцятирічна практика підготовки фахівців підтвердила низку актуальних проблем, спричинених низьким рівнем володіння мовнокомунікативною стилістичною компетентністю дослідників-початківців (бакалаврів, магістрантів, згодом аспірантів) – укладачів наукових текстів, що великою мірою зумовлено наявністю інтерферентних та асиміляційних явищ на полі наукової української мови. Тому на часі вдосконалення культури українського наукового мовлення здобувачів вищої освіти, її екологізація, що розглядаємо невід'ємною частиною формування професійних якостей майбутнього фахівця.

Сучасний період розвитку суспільства в Україні відкриває широкі можливості для оновлення змісту вищої освіти, формування мовленнєвої культури здобувачів вищої освіти – одне з нагальних питань сьогодення, це не лише філологічна, а й соціальна проблема: вона в той чи інший спосіб

пов'язана з найрізноманітнішими видами наукової комунікації. На жаль, у практиці діяльності закладів вищої освіти ситуація доволі складна: проблема дотримання культури українського наукового мовлення є особливо актуальною для студентства.

Курс «Українське наукове мовлення» пропонується як обов'язкова дисципліна для бакалаврів/магістрантів, що, окрім іншого, орієнтована на фахово-мовленнєве вдосконалення студентів для полегшення їх майбутньої адаптації в науковому та професійному середовищі, кар'єрне зростання молодого фахівця як науковця. Студенти як майбутні здобувачі наукових ступенів повинні володіти українською науковою мовою для здійснення своїх наукових студій. У сучасній науці важливо знайти своє місце, сформувані власну систему наукових поглядів у межах тієї чи іншої наукової сфери, оскільки кожна галузь науки має як загальну, так і спеціальну термінологію, що формувалася протягом історичного розвитку мови. Уміння нею користуватися в процесі наукової діяльності є надзвичайно важливим для формування компетенцій студента-науковця.

У процесі вивчення українського наукового мовлення студенти повинні навчитися правильно будувати наукове висловлення – усне й писемне, розуміти особливості жанрової будови того чи іншого висловлення, уживати відповідні мовні засоби, уміти екологізувати українське наукове мовлення, звільнити його від суржику, росіянізмів, інших мовленнєвих помилок, уміти побачити мовні помилки в українських наукових текстах, особливо в перекладних джерелах, уміти презентувати результати наукових досліджень у вигляді тез, доповіді, презентації на науковій конференції, захисті кваліфікаційних робіт, бездоганно володіти галузевою термінологією, українським науковим мовленнєвим етикетом, мати сформовані навички ведення наукової дискусії, виступу перед аудиторією та долавання страху перед публічним виступом, уміти будувати академічну промову, знати особливості її композиції, змістового наповнення, прикрашання, запам'ятовування та

виголошення (зокрема, і виступу на захисті наукової роботи в державній екзаменаційній комісії (ДЕК)), володіти риторичними вміннями тощо.

Отже, мета курсу «Українське наукове мовлення» – вивчити основні науково-теоретичні й мовно-прагматичні засади оформлення результатів наукового дослідження, наукових праць різних жанрів, забезпечивши в такий спосіб належний рівень підготовки й захисту кваліфікаційної роботи.

Завданнями курсу є:

- 1) опанувати основну загальнонаукову термінологію;
- 2) засвоїти різні види наукового дискурсу;
- 3) систематизувати спеціальну наукову термінологію;
- 4) з'ясувати особливості формально-наукової й мовно-прагматичної організації наукової роботи;
- 5) засвоїти особливості українського писемного наукового мовлення;
- 6) опанувати основні зміни в Новому українському правописі (2019);
- 7) опрацювати своєрідність наукового усного мовлення;
- 8) усвідомити особливості культури української наукової мови;
- 9) сформувати навички мовного еколога;
- 10) оволодіти базовими основами академічного красномовства, педагогічної риторики, українського наукового мовленнєвого етикету тощо.

У процесі вивчення курсу «Українське наукове мовлення» студенти, з огляду на набуті у вищій школі знання з української мови, повинні навчитися їх застосовувати відповідно до своїх наукових потреб, самостійно мислити, робити ґрунтовні висновки, уміти оформити результати власного наукового дослідження та презентувати їх на науковій конференції, захисті кваліфікаційної роботи у вигляді наукової доповіді, презентації та ін.

Унаслідок вивчення навчальної дисципліни здобувачі повинні знати:

- 1) основні наукові праці з курсу; загальні й спеціальні наукові терміни українською мовою;
- 2) основні різновиди наукових текстів;
- 3) правила мовної організації різних наукових текстів;

- 4) норми українського наголошування та слововживання; зміни в Новому українському правописі;
- 4) основи екології українського наукового мовлення, перекладу та редагування наукових текстів;
- 5) основи академічної риторики (наукового красномовства), еристики (ведення наукових суперечок), епідейктики (похвального/подячного красномовства);
- 6) базові засади українського наукового етикету та ін.

Унаслідок опрацювання теоретичних аспектів здобувачі повинні вміти:

- 1) науково грамотно будувати наукове висловлення;
- 2) визначати особливості різних наукових текстів; виділяти важливе й другорядне в текстах; користуватися спеціальною науковою термінологією;
- 3) володіти нормами українського наголошування та слововживання;
- 4) дбати про чистоту власного наукового мовлення й уміти чути й бачити помилки в усному та писемному мовленні інших науковців, уміти їх виправляти;
- 5) формувати навички еколога української наукової мови;
- 6) будувати власні усні й писемні наукові тексти відповідно до сфери, мети, завдань та умов спілкування;
- 7) створювати академічну промову відповідно до теми дослідження; запам'ятати наукове повідомлення, публічно виступити з ним;
- 8) підготувати наукову доповідь та презентацію за результатами наукового дослідження, виголосити наукову доповідь, брати участь у науковій дискусії;
- 9) виступати перед аудиторією, долати страх перед публічним виступом;
- 10) володіти українським науковим етикетом;
- 11) будувати епідейктичну (похвальну, вітальну), євхаристичну (подячну) промови та ін.

Навчальний курс має важливе практичне значення, позаяк містить не тільки теоретичний матеріал, а й словники з нормативного українського слововживання та наголошування, практичні поради науковцям-початківцям

щодо підготовки й виголошення наукового виступу (доповіді), володіння науковим етикетом, рекомендаціями щодо запам'ятовування тексту промови тощо. Ними студенти можуть послуговуватися не лише в процесі навчання, а й здобуваючи ступінь магістра, доктора філософії, як молоді науковці, викладачі в повсякденній професійній діяльності в закладі освіти.

І насамкінець: потреба викладання цього курсу, окрім іншого, особливо увиразнюється під час захисту кваліфікаційних робіт, коли студенти, з одного боку, демонструють певні знання, уміння і навички наукового пошуку, належне осмислення наукової проблеми, комплексне оволодіння матеріалом, з іншого боку, як автори наукових робіт засвідчують не завжди високий рівень володіння українським писемним і усним науковим мовленням, що рясніє помилками, часто здобувачі не вміють будувати наукову доповідь, готувати відповідні презентаційні матеріали, виступати публічно, вести наукову дискусію, відповідати на запитання, володіють недостатнім рівнем наукового етикету тощо. І ці недоліки з року в рік зазвичай озвучують усі без винятку члени та голови державних екзаменаційних комісій (ДЕК). У зв'язку із такою ситуацією на прохання здобувачів вищої освіти впродовж 2019-2021 рр. як очільник ДЕКу на Педагогічному факультеті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника напередодні захисту кваліфікаційних робіт влаштували зустріч (останніх двох років онлайн), під час якої відповіли на численні запитання студентів, які стосувалися організації процесу прилюдного захисту. До прикладу, 2021 р. провели тренінг «Успішний науковий публічний виступ та засоби подолання страху пред аудиторією», де наголосили на архітектоніці наукової доповіді, особливостях наукового мовлення, правилах наукового етикету, законах ведення наукової дискусії, а також ознайомили майбутніх фахівців із секретами подолання хвилювання та страху перед аудиторією, дали чіткі рекомендації щодо успішного виголошення академічної промови та запропонували словник нормативного наукового слововживання, де зібрані типові мовні покручі, які трапляються в студенських наукових роботах.

Наводимо окремі з них: *дане завдання замість це завдання, вирішити завдання – розв’язати завдання, наступні автори – такі автори, біля 20 % – близько 20%, навколишнє середовище – довкілля, 15 чоловік, що складає 18% – 15 осіб (юнаків і дівчат; учнів; школярів), що становить 18%, характерний учневі – характерний для учня, властивий для респондента – властивий респондентові, притаманний для студента, притаманний студентові, самий вищий рівень – найвищий рівень, вищий середнього – вищий від середнього, розставити по алфавіту – розташувати за абеткою (алфавітом), дані приведено в таблиці – дані наведено в таблиці, учбовий процес – навчальний процес – і так далі, ми вияснили – ми з’ясували, підібрати приклади – дібрати приклади, вирішити проблему – розв’язати проблему, учбові програми – навчальні програми, відносини між учнями – стосунки (взаємини) між учнями, приводити приклад – наводити приклад, у цілому – загалом, в даному випадку – у цьому випадку, у більшості – здебільшого, заслуговує високої оцінки – заслуговує на високу оцінку, відношення до обов’язків – ставлення до обов’язків, вірну відповідь дали на питання – правильну відповідь дали на запитання, зустрічаються помилки – трапляються (простежуються, є) помилки, навчатися англійській мові – навчатися англійської мови, кращий студент – найкращий студент, задавати питання – спитати (запитати, поставити запитання), виконує велику роль – має велике значення, актуальність обумовлена (треба зумовлена), дана проблема – ця (порушена) проблема, ряд вчених вирішують дану проблему у своїх роботах – низка вчених розв’язують цю проблему в працях, виходячи з об’єкту та предмету дослідження – зважаючи (з огляду) на об’єкт та предмет дослідження, ціль досягнута – мети досягнуто, наступні фактори – такі чинники, чисельні роботи – численні праці, не дивлячись на те, що ... - попри те, що (незважаючи на те, що; усупереч тому), в експерименті було задіяно 170 чоловік – до експерименту було залучено 170 осіб, константувальний експеримент – констатувальний, констатуючий – констатувальний, формуючий експеримент – формувальний експеримент, оздоровчі технології –*

оздоровлювальні технології, експериментальну базу складають – експериментальну базу становлять, отримати знання – здобути знання, здобуті навички – сформовані навички, заключення – висновок, з однієї сторони – з одного боку, з другої сторони – з іншого боку, в залежності від – залежно від, у відповідності – відповідно до, в цій області науки – у цій галузі (сфері) науки, координуюча рада – координаційна рада, згідно закону – згідно із законом, відповідно розпорядженню – відповідно до розпорядження, завдяки цьому – завдяки цьому, вчений відмічає – учений зазначає, ми прийшли до висновку – ми дійшли висновку, дана проблема знаходиться в полі зору – ця проблема є (перебуває) у полі зору, кидається в око – упадає в око, оточуючі люди – люди, що оточують (оточення), існуючі теорії (підходи, думки) - відомі теорії (підходи, думки), активізуючі засоби – засоби, що активізують, пануючі закони – панівні закони, більш точніший показник – більш точний (точніший) показник, опановувати знаннями – опановувати знання, самий вищий рівень – найвищий рівень, запобігати хворобу – запобігти хворобі, набувати досвід – набувати досвіду, діючі закони – чинні закони, ми виділили наступні ознаки – ми виокремили такі ознаки, вузи України - виші (ЗВО) України, дані приведено в таблиці – дані наведено в таблиці, продовження додатку А – продовження додатка А, питання являється не вирішеним – питання є нерозв'язаним, звідси витікає – звідси випливає (виходить), приймали участь у експерименті – брали участь у експерименті, результати по показниках – результати за показниками, займає позицію - обстоює позицію, виключення складає – виняток становить, погляди науковців співпадають – погляди науковців збігаються, взаємовідносини – взаємини (стосунки), це протирічить – це суперечить, таке положення справ – таке становище, відредагувати текст – зредагувати текст, учені підняли проблему – учені порушити проблему, фахового терміну - фахового терміна, терміна проведення експеримента - терміну проведення експерименту, в першу чергу – насамперед, передовсім, метою роботи являється – метою

роботи є, експеримент проводився – експеримент проведено, в травні місяці - у травні, завідуючий лабораторією – завідувач лабораторії та десятки ін.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У здобувача вищої освіти передусім має бути сформована установка й усвідомлена готовність щодо оволодіння законами українського наукового мовлення. Однією зі спроб розв'язати цю проблему є виокремлення в самостійну навчальну дисципліну «Українське наукове мовлення». Курс відзначається не тільки актуальністю, науковою обґрунтованістю та новизною, послідовністю і логікою викладу матеріалу, а й рівнем впливу й переконаністю висновків, методичними рекомендаціями для початківців-науковців, практичною значущістю, містить практичні рекомендації з українського слововживання та наголошування, екологізації власних наукових текстів, редагування та перекладу наукового тексту українською мовою, тобто допомагає авторові наукової роботи стати редактором власного тексту, а також рекомендацій щодо архітекtonіки публічного наукового виступу, академічної риторики, еристички, епідейктики тощо. Тому актуальність викладання дисципліни є очевидною та зумовленою низкою різних суспільних чинників: зацікавленням особистості культурними нормами, упорядкуванням власної манери і форми спілкування, здобуттям культурної інформації, наукової зокрема, через навчання в закладах освіти різних типів і рівнів акредитації, що вимагає поєднання навчальної і наукової роботи; стимулювання майбутнього науковця до мобілізації знань з української наукової мови, галузевої термінології, а відтак і до комунікативного самоконтролю та оволодіння ним уміннями й навичками продукувати власну програму наукової комунікації та вміти реалізувати її в практичному житті; екологізувати власне наукове мовлення тощо. І найважливіше: цей процес зумовлений необхідністю формувати національно-мовну особистість студента як майбутнього українського вченого, який досконало володіє українським науковим мовленням; тут ідеться про формування мовної наукової свідомості як особистісної, так і національної, про механізм, що в процесі наукового пошуку не тільки керує мовно-

мовленнєвою науковою діяльністю, а й формує, зберігає та відновлює наукову інформацію за допомогою мовних знаків, правил їх сполучуваності й уживання згідно з вимогами сучасної української літературної мови.

Подальшого дослідження потребує розроблення стратегії формування національно-мовної особистості майбутнього вченого, пошук засобів мовного опору русифікації української наукової мови, з'ясування рівня готовності здобувача вищої освіти до продукування мовно довершених текстів наукового стилю в їх жанровому різноманітті (анотація, стаття, доповідь, відгук, рецензія, реферат, магістерська, дисертаційна робота та ін.) та здатності редагувати науковий текст тощо.

Список літератури

1. Білавич Г. Екологія українського наукового мовлення. Монографія / Г. Білавич. – Івано-Франківськ : НАІР, 2020. – 340 с.
2. Білавич Г. Культура наукового мовлення майбутнього магістра як складник його професійної компетентності / Г. Білавич, Б. Савчук, В. Льницький, Н. Федчишин // Гірська школа Українських Карпат. – 2020. – № 23. – С. 75-81.
3. Кузнецова Г. Культура наукової української мови у фаховій підготовці майбутніх освітян / Галина Кузнецова // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – № 6. – С. 213–220.
4. Мірченко М. В. Основи екології української літературної мови: проблеми, можливості, перспективи / М. В. Мірченко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2014. – Серія «Філологічна». – Випуск 50. – С. 16–19.
5. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посіб. / О. М. Семенов. – К. : Акад., 2010. – 215 с.
6. Формування мовної особистості на різних вікових етапах : [монографія] / А. М. Богущ, О. С. Трифонова, О. І. Кисельова, Ж. Д. Горіна, М. П. Черкасов. – Одеса : ПНЦ АПН України, 2008. – 271 с.

7. Haugen E. *The Ecology of language* / E. Haugen. – Standford : Standford University Press, 1972. – 396 p.

References

1. Bilavych, H. (2020). *Ekolohiia ukrainskoho naukovooho movlennia. Monohrafiia* [Ecology of Ukrainian scientific speech. Monograph]. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].

2. Bilavych H., Savchuk B., Ilnytskyi V., & Fedchyshyn N. (2020). *Kultura naukovooho movlennia maibutnoho mahistra yak skladnyk yoho profesiinoi kompetentnosti* [Culture of scientific speech of the future master as a component of his professional competence]. *Hirska shkola Ukrainskykh Karpat – Mountain School of Ukrainian Carpathians*, 23, 75–81 [in Ukrainian].

2. Kuznetsova, H. (2012). *Kul'tura naukovoyi ukrayins'koyi movy u fakhoviy pidhotovtsi maybutnikh osvityan* [Culture of the scientific Ukrainian language in the professional training of future educators]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelya – Problems of training modern teachers*, 6, 213–220 [in Ukrainian].

3. Mirchenko, M. V. (2014). *Osnovy ekolohiyi ukrayins'koyi literaturnoyi movy: problemy, mozhlyvosti, perspektyvy* [Fundamentals of ecology of the Ukrainian literary language: problems, opportunities, prospects]. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu "Ostroz'ka akademiya" – Scientific notes of the National University "Ostroh Academy"*, 50, 16–19 [in Ukrainian].

4. Semenoh, O. M. (2010). *Kul'tura naukovoyi ukrayins'koyi movy* [Culture of the Ukrainian language: textbook. way]. Kyiv [in Ukrainian].

6. Bohush, A. M., Tryfonova, O. S., Kysel'ova, O. I., Horina, Zh. D., & Cherkasov, M. P. (2008). *Formuvannya movnoyi osobystosti na riznykh vikovykh etapakh* [Formation of language personality at different age stages]. Odesa [in Ukrainian].

7. Haugen, E. (1972). *The Ecology of language*. Standford [in English].